

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.005.03.2016
P/16/076

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/16/076 – Wykorzystanie monitoringu wizyjnego w szkołach i jego wpływ na bezpieczeństwo uczniów.

Okres objęty kontrolą Lata 2007-2015.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Lublinie

Kontroler Edward Szempruch, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/6/2016 z dnia 11 kwietnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 1)

Jednostka kontrolowana Szkoła Podstawowa Nr 11 im. Ireny Sendlerowej (dalej: „Szkoła”), 22-100 Chełm, ul. Wolności 20.

Kierownik jednostki kontrolowanej Dyrektorem Szkoły jest od 1 marca 2005 r. Iwona Ceret.

(dowód: akta kontroli str. 2-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Przystępując w 2007 r. do budowy szkolnego systemu monitoringu wizyjnego, a następnie jego modernizacji, dokonano rzetelnej analizy potrzeb oraz ustalenia celów jego działania, co wpłynęło na rozmieszczenie kamer, umożliwiające ich realizację. Przyjęto, że system służyć będzie zmniejszeniu obecności osób postronnych na terenie szkolnym oraz podwyższeniu poziomu bezpieczeństwa przebywających tam uczniów. Stan bezpieczeństwa w szkole był dobry, co potwierdzają nauczyciele, uczniowie, jak również wyniki ewaluacji zewnętrznej przeprowadzonej przez Lubelskiego Kuratora Oświaty, a podejmowane przez Szkołę działania w celu jego zapewnienia były skuteczne. Działania te oparte były zarówno na edukacji uczniów, wykonywaniu obowiązków nadzoru nad uczniami przez nauczycieli, jak również wprowadzeniu urządzeń technicznych w postaci monitoringu. System monitoringu w dokumentacji Szkoły został wykazany, jako działanie o charakterze wychowawczym oraz narzędzie zapewniające bezpieczeństwo pobytu na terenie Szkoły, jednak nie został on ujęty w procedurach dotyczących sytuacji kryzysowych, jako element funkcjonującego systemu bezpieczeństwa. Zdaniem NIK Szkoła nie zapewniła optymalnej skuteczności szkolnego systemu monitoringu wizyjnego, ponieważ korzystano z niego głównie w celu odtworzenia przebiegu zdarzeń, a nie wykorzystywano do stałego przeciwdziałania zdarzeniom w czasie bieżącym (funkcja interwencyjna) przynajmniej podczas przerw lekcyjnych. Funkcja dowodowa systemu również podlegała ograniczeniu, ponieważ system zapewniał przechowywanie nagrań zaledwie przez 5 dni, po jego modernizacji okres ten wynosił 14 dni.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały m.in. na niezgłoszeniu zbioru danych osobowych z monitoringu do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

Osobowych (dalej: „GIODO”) przed rozpoczęciem ich przetwarzania, nie ujęciu sposobu ochrony i przetwarzania tych danych w polityce bezpieczeństwa, a także nieprowadzeniu ewidencji osób upoważnionych do przetwarzania danych z monitoringu. Nieprawidłowości te zostały usunięte w trakcie kontroli NIK.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Działania na rzecz rozpoznania, zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa uczniów na terenie Szkoły

Opis stanu
faktycznego

1. W Statucie Szkoły określono warunki pobytu uczniów na terenie Szkoły, zapewniające im bezpieczeństwo w czasie zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych, oraz szczegółowe zadania nauczycieli i innych pracowników Szkoły podczas sprawowania opieki nad uczniami w czasie zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych.
(dowód: akta kontroli str. 6-7)
2. Zapis, że „w celu zapewnienia bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki budynek Szkoły oraz teren wokół budynku szkolnego jest objęty nadzorem kamer CCTV²”, został wprowadzony do Statutu Szkoły w dniu 1 grudnia 2010 r. Poprzednio, tj. w latach 2007-2010 (do 30 listopada) nie było takiego zapisu w Statucie Szkoły. Dyrektor wyjaśniła, że po zainstalowaniu w 2007 r. monitoringu nie dokonano w Statucie takich zapisów, ponieważ przepisy prawa oświatowego nie nakładały na Szkołę takiego obowiązku.
(dowód: akta kontroli str. 6-7 i 327-333)
3. Do Programu wychowawczego Szkoły, który obowiązywał w latach 2000-2015 Dyrektor wprowadziła w dniu 1 grudnia 2010 r. załącznik pn. „Zasady wykorzystania zapisu monitoringu wizyjnego z kamer CCTV w Szkole”. Określono w nich, m.in. że „zarejestrowany obraz zdarzeń może być udostępniany za zgodą Dyrektora organom Szkoły dla realizacji misji wychowawczej i tylko w przypadku podejrzenia o naruszenie Statutu Szkoły”. Natomiast w Programie aktualnie obowiązującym (na lata 2016-2019) zapisano, że jednym ze sposobów realizacji celu wychowawczego pn. „Zapobieganie niebezpiecznym sytuacjom w Szkole i poza nią” jest objęcie monitoringiem terenu Szkoły i wykorzystywanie jego zapisów w celu rozwiązywania różnorodnych problemów zgodnie z ustalonymi zasadami. Poprzednio, tj. w latach 2007-2010 w Programie wychowawczym nie zawierano żadnych odniesień do funkcjonującego w Szkole systemu monitoringu wizyjnego. Dyrektor wyjaśniła, że nie ustalenie tych zasad wcześniej było konsekwencją braku: regulacji ustawowych, wytycznych i wskazówek określających wymagania wobec szkół w związku z zamontowaniem kamer monitoringu.
(dowód: akta kontroli str. 23- 54, 183-198 i 327-330)
4. W badanych latach szkolnych Dyrektor opracowywała, na każdy rok szkolny harmonogram pełnienia dyżurów przez nauczycieli w budynku Szkoły w czasie przerw międzylekcyjnych, określając w nich m.in.: dzień, godzinę oraz miejsce pełnienia dyżuru przez danego nauczyciela. Harmonogramy te były wywieszane na korytarzach szkolnych oraz w pokoju nauczycielskim. Cele i zasady pełnienia dyżurów oraz sprawowania zastępstwa za nieobecnego pracownika zostały ustalone w regulaminie dyżurów nauczycieli w czasie przerw międzylekcyjnych. Dyrektor lub wicedyrektor kontrolowali sposób wypełniania

² CCTV – skrót z języka angielskiego Closed-CircuitTeleVision (telewizyjny system dozorowany).

przez nauczycieli obowiązków związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniów między lekcjami. Do opieki nad uczniami przebywającymi w czasie zajęć na świeżym powietrzu wyznaczani byli nauczyciele wychowania fizycznego,
a w przypadku klas I-III wychowawcy tych klas.

(dowód: akta kontroli str. 73-75 i 147-148)

5. W badanym okresie w Szkole był prowadzony rejestr wypadków. Od roku szkolnego 2013/2014 rejestr ten był prowadzony według wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach³, natomiast w latach szkolnych 2007/2008-2012/2013 w formie zeszytu, w którym odnotowywano: imię i nazwisko ucznia, datę zdarzenia, rodzaj uszkodzenia oraz miejsce wypadku, przy czym miejsce wypadku określano w niektórych przypadkach w sposób bardzo ogólny, np. że było to „na w-f”, „na przerwie” lub „w szkole”. Nie zawierano natomiast informacji wymaganych przepisami ww. rozporządzenia, w tym m.in. nie podawano okoliczności wypadków, rodzaju udzielonej pomocy, podjętych środków zapobiegawczych, a także brak było podpisów Dyrektora Szkoły.

Ogółem w latach szkolnych 2007/2008-2015/2016 w Szkole odnotowano 69 wypadków, z tego najwięcej w latach 2011/2012 i 2013/2014 (po 11), zaś najmniej w roku 2015/2016 (cztery). Najczęściej do wypadków dochodziło na lekcjach wychowania fizycznego (33), na korytarzach i klatkach schodowych (30), w klasach (trzy), świetlicy (dwa) i na placu zabaw (jeden). Skutkami tych wypadków były najczęściej: uraz palca, nogi lub stawu skokowego; wybite zęba; złamanie palca, nogi, ręki lub nosa; rozcięcie głowy lub wargi itd.

(dowód: akta kontroli str. 276-289)

6. Dyrektor w celu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków uczniowskich zdarzających się na terenie Szkoły powołała z dniem 1 września 2013 r. zespół powypadkowy oraz ustaliła jego zadania i Procedurę postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia w Szkole⁴. W skład tego zespołu powołała pracownika ds. bezpieczeństwa i higieny pracy oraz społecznego inspektora pracy w Szkole. Poprzednio, tj. w latach szkolnych 2007/2008-2012/2013 nie było w Szkole powołanego takiego zespołu, ani nie było ustalonej takiej procedury.

Wypadki, które miały miejsce na terenie Szkoły w latach szkolnych 2007/2008-2015/2016 (69) nie były wynikiem przemocy fizycznej (pobicia, uderzenia), ani nie nosiły znamion świadomej agresji i chęci wyrządzenia krzywdy, lecz wynikały z nieszczęśliwych zdarzeń typu: poślizgnięcie, upadek, uderzenie, przytrzaśnięcie, niefortunne chwycenie piłki, zaczepienie o drabinkę itd. Powołany przez Dyrektora zespół powypadkowy sporządzał w latach szkolnych 2013/2014-2015/2016 protokoły ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków uczniów, które były podpisywane przez członków zespołu, Dyrektora oraz rodziców, a także przesłuchiwał świadków wypadków. O wypadku ucznia niezwłocznie informowano telefonicznie rodziców lub opiekunów dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 290-302)

³ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 ze zm.

⁴ Zarządzenie Nr 14 2012/2013 Dyrektora Szkoły z dnia 30 sierpnia 2013 r. w sprawie stałego zespołu powypadkowego.

7. W Szkole opracowano następujące procedury działania w przypadku wystąpienia określonych zdarzeń (pobicia, kradzieże, sprzedaż narkotyków, cyberprzemocy itd.):

- w dniu 23 maja 2013 r. (sześć procedur, tj.: postępowania wobec ucznia, który jest sprawcą czynu karalnego; postępowania w przypadku popełnienia przez ucznia czynu zabronionego; postępowania w przypadku podejrzenia, że na terenie Szkoły przebywa uczeń znajdujący się pod wpływem alkoholu lub narkotyków; postępowania w przypadku stosowania przez ucznia przemocy psychicznej wobec innego ucznia; postępowania w przypadku przekroczenia prawa przez nauczyciela, oraz procedura „Niebieskiej Karty”)⁵;
- w dniu 30 sierpnia 2013 r. (jedna procedura dot. postępowania w sytuacji zaistnienia wypadku ucznia w Szkole);
- w dniu 4 kwietnia 2016 r. (jedna procedura dot. reagowania w przypadku wystąpienia cyberprzemocy)⁶.

W jednej z ww. procedur, dot. postępowania w przypadku przekroczenia prawa przez nauczyciela, przewidziano wykorzystanie nagrań z monitoringu celem wyjaśnienia okoliczności zdarzenia. W pozostałych siedmiu procedurach brak było takich odniesień.

Poprzednio, tj. w latach szkolnych 2007/2008-2012/2013 nie było takich procedur. Szkoła posiadała natomiast Regulamin bezpieczeństwa i higieny uchwalony przez Radę Pedagogiczną w dniu 18 lutego 2009 r.⁷, oraz Statut, w którym w § 9a pt. „Procedury postępowania wobec uczniów niedostosowanych społecznie” określono sposób postępowania nauczyciela w przypadku: agresywnego zachowania ucznia; uzyskania informacji, że uczeń używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji; podejrzeń, że na terenie Szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków; znalezienia na terenie Szkoły substancji przypominającej wyglądem narkotyk; podejrzenia, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, a także sposób postępowania wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego i wobec ucznia sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa. Zarówno w ww. Regulaminie bezpieczeństwa i higieny, jak i w Statucie nie zawarto jednak zapisów dot. wykorzystywania monitoringu szkolnego do wyjaśniania np. przebiegu zdarzeń.

(dowód: akta kontroli str. 6-7 i 303-323)

8. W badanych latach Szkoła podejmowała szereg działań mających na celu promowanie tematyki bezpieczeństwa dzieci. Prowadziła stałą współpracę z instytucjami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi. M.in. zapraszano na spotkania przedstawicieli Policji, Straży Miejskiej i Straży Granicznej. Tematami tych spotkań były m.in.: bezpieczeństwo w ruchu drogowym, bezpieczeństwo podczas wakacji, bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, szkoła bez przemocy, odpowiedzialność za własne słowa i czyny, stop cyberprzemocy, narkotyki i dopalacze to zagrożenie dla każdego z nas itd. Organizowano również zajęcia integracyjne, konkursy, prezentacje

⁵ Wymienione procedury (sześć) zostały ustalone Uchwałą Nr 18 2012/2013 Rady Pedagogicznej Szkoły z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie uchwalenia procedur postępowania w sytuacjach kryzysowych i programu pracy z uczniem zdolnym.

⁶ Zarządzenie Nr 9 2015/2016 Dyrektora Szkoły z dnia 4 kwietnia 2016 r. w sprawie Procedury reagowania w przypadku wystąpienia cyberprzemocy w Szkole.

⁷ Uchwała Nr 13 08/09 Rady Pedagogicznej Szkoły z dnia 18 lutego 2009 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu wycieczek i Regulaminu bezpieczeństwa i higieny.

multimedialne, spotkania o charakterze psychologiczno-edukacyjnym, a także spotkania z rodzicami, których tematami były m.in. bezpieczeństwo dzieci, rozwiązywanie konfliktów między uczniami, zachowanie w sytuacjach kryzysowych itd.

(dowód: akta kontroli str. 148-154)

9. Rodzice uczniów Szkoły w latach 2007-2015 nie składali do Lubelskiego Kuratora Oświaty skarg dotyczących bezpieczeństwa swoich dzieci w czasie przebywania na terenie Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 137)

10. W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego Lubelski Kurator Oświaty przeprowadził w Szkole sześć kontroli. Kontrole te nie dotyczyły jednak spraw związanych z zapewnieniem uczniom bezpiecznych warunków nauki i przebywania na terenie Szkoły, lecz np. zgodności kształcenia uczniów z upośledzeniem umysłowym, spełniania przez dzieci pięcioletnie i sześcioletnie rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, realizacji przez Szkołę obowiązku prowadzenia zajęć wychowania fizycznego czy prawidłowości przyjmowania uczniów do Szkoły.

Kuratorium przeprowadziło natomiast w 2012 r. ewaluację zewnętrzną problemową. W raporcie z tej ewaluacji Kurator stwierdził, m.in. że „w opinii uczniów, rodziców, partnerów społecznych, organu prowadzącego i pracowników - uczniowie w Szkole czują się bezpiecznie. Służą temu: system monitoringu wizyjnego, dyżury pełnione przez nauczycieli, pracowników niepedagogicznych i uczniów w czasie przerw międzylekcyjnych oraz zapewniona przez Szkołę opieka medyczna i psychologiczno-pedagogiczna”.

Ponadto w 2011 r. na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej – Kuratorium przeprowadziło monitorowanie realizacji Rządowego programu pn. „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”⁸. W 117 spośród 460 szkół i placówek, objętych monitorowaniem Kuratorium przeprowadziło weryfikację nadesłanych przez dyrektorów szkół i placówek arkuszy monitorowania (poprzez wizytę pracownika Kuratorium w szkole lub w placówce). Weryfikacji takiej nie dokonywano jednak w Szkole Podstawowej nr 11 w Chełmie.

(dowód: akta kontroli str. 137-138 i 258-265)

11. Dyrektor Szkoły dokonywała, co najmniej raz w roku kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki oraz określała w nich kierunki ich poprawy. W latach 2007-2015 przeprowadziła ogółem 13 takich kontroli. Sporządzone protokoły z tych kontroli były przekazywane do Wydziału Oświaty Urzędu Miasta Chełm (dalej: „Wydział Oświaty UM Chełm”). W protokołach tych, nie odnoszono się do funkcjonującego w Szkole systemu monitoringu wizyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 60-72)

12. Budowa systemu monitoringu wizyjnego w Szkole (na początku były to dwa punkty kamerowe wraz z linią sygnału wizyjnego i stanowisko do obserwacji i rejestracji obrazu) została rozpoczęta i zrealizowana w grudniu 2007 r. przez UM Chełm w ramach Rządowego programu „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”. Kolejne rozbudowy tego systemu (o dziewięć punktów kamerowych w 2009 r. i o pięć w 2011 r.) zostały natomiast

⁸ Rządowy program wspierania w latach 2007-2009 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w publicznych szkołach i placówkach „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”, przyjęty uchwałą Nr 156/2007 Rady Ministrów z dnia 5 września 2007 r.

zrealizowane przez Szkołę. Budowę systemu monitoringu w 2007 r. poprzedzono przeglądem stanu bezpieczeństwa w Szkole oraz ankietą przeprowadzoną w kwietniu 2007 r. wśród losowo wybranych 83 uczniów i 47 rodziców w celu ewaluacji sytuacji wychowawczej. Rozbudowę w 2009 r. poprzedzono ankietą przeprowadzoną w kwietniu 2008 r. wśród losowo wybranych 129 uczniów w celu zdiagnozowania zagrożeń w środowisku szkolnym oraz uzyskaniem pozytywnej opinii Policji, która wskazała na zasadność zainstalowania kolejnych kamer. Instalację kolejnych pięciu kamer w 2011 r. poprzedzono ankietą przeprowadzoną w grudniu 2010 r. wśród losowo wybranych 75 uczniów w celu zdiagnozowania problemów higieny i bezpieczeństwa w Szkole. W ankietach przeprowadzanych wśród uczniów i rodziców nie było np. pytań: czy w Szkole jest potrzeba budowy/rozbudowy monitoringu i gdzie należałoby zainstalować kamery, lecz były pytania np. czy czujesz się bezpieczny w Szkole, czy byłeś świadkiem agresji w Szkole, czy na terenie Szkoły występują zagrożenia i jakiego rodzaju, jakie miejsca są najmniej bezpieczne w Szkole i jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy stanu bezpieczeństwa itd.

(dowód: akta kontroli str. 145-146 i 183-257)

13. Dyrektor wyjaśniła, że w Szkole systematycznie prowadzono analizę potrzeb w zapewnieniu uczniom bezpiecznych warunków nauki i pobytu na jej terenie. Odbywało się to, m.in. w trakcie: posiedzeń rady pedagogicznej, zespołu wychowawczego, komisji ds. mierzenia jakości pracy Szkoły czy w trakcie spotkań z rodzicami. Według Dyrektora Szkoły miernikami dla systemu monitoringu były: brak interwencji Policji, brak skarg rodziców, brak zniszczeń, włamań i dewastacji mienia, a także zmniejszenie wypadkowości i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 146-147 i 255)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W latach szkolnych 2007/2008-2012/2013 Dyrektor nie powołała w Szkole zespołu powypadkowego, do czego obligowały przepisy art. 43 ust. 1 rozporządzenia MENiS w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, a rejestr wypadków w Szkole nie był prowadzony według wzoru określonego w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia. Nie podawano w nim, m.in. wymaganych przepisami ww. rozporządzenia informacji dotyczących: okoliczności wypadku, rodzaju udzielonej pomocy oraz o podjętych środkach zapobiegawczych. Brak było również podpisów Dyrektora Szkoły, a w niektórych przypadkach nieprecyzyjnie określano miejsce wypadku podając, np. że miał on miejsce „na w-f”, „na przerwie” lub „w szkole”. Przedmiotowy rejestr był prowadzony według wzoru określonego w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia dopiero od dnia 1 września 2013 r. Dzień wcześniej, tj. 30 sierpnia 2013 r. Dyrektor powołała również stały zespół powypadkowy w Szkole.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że rejestr wypadków był prowadzony w latach szkolnych 2007/2008-2012/2013 niezgodnie z przepisami ww. rozporządzenia przez niedopatrzenie. Poinformowała, że ww. latach szkolnych funkcjonował w Szkole zespół powypadkowy, lecz nie został on powołany w formie pisemnej. Wyjaśniła, że osoby wchodzące w jego skład (tj. społeczny inspektor pracy, inspektor bhp, doraźnie dyrektor, kierownik administracyjny i nauczyciel wychowania fizycznego) zostały wyznaczone ustnie.

(dowód: akta kontroli str. 276-293 i 327-330)

Obowiązujące w Szkole kluczowe regulacje, tj. Statut i Program wychowawczy zawierały w odpowiednim zakresie informacje o funkcjonującym w szkole systemie monitoringu wizyjnego. NIK zwraca jednak uwagę, że system monitoringu wizyjnego pominięty został, z jednym wyjątkiem, w procedurach dotyczących sytuacji kryzysowych. Zdaniem NIK, system monitoringu wizyjnego, którego celem funkcjonowania jest poprawa sytuacji wychowawczej Szkoły oraz zwiększenie zabezpieczenia majątku przed dewastacją ze strony osób postronnych, powinien być wykazany, w odpowiednim zakresie w tych dokumentach, jako spójny element funkcjonującego w szkole systemu bezpieczeństwa.

Ocena częściowa

Decyzję o budowie oraz modernizacji systemu monitoringu wizyjnego podjęto po przeprowadzonym przeglądzie i analizie stanu bezpieczeństwa, co umożliwiło ustalenie faktycznych potrzeb dotyczących bezpieczeństwa w Szkole oraz ochrony mienia szkolnego. System wykazany został w odpowiednim zakresie w Statucie Szkoły i Programie wychowawczym. Jego wykorzystanie pominięto jednak w procedurach dotyczących sytuacji kryzysowych. Szkoła z należytą starannością dokonywała okresowych analiz sytuacji opiekuńczo-wychowawczej, do których wykorzystywano m.in. opinie uczniów oraz ich rodziców. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły sposobu prowadzenia rejestru wypadków osób pozostających pod opieką Szkoły i braku formalnego powołania komisji powypadkowej, występowały one w okresie do września 2013 r.

Organizacja i ewaluacja funkcjonowania systemu monitoringu wizyjnego w Szkole

Opis stanu
faktycznego

1. Według stanu na koniec 2015 r. w Szkole zainstalowanych było 16 kamer stacjonarnych nieobrotowych, z tego 10 kamer kopułkowych (zainstalowanych wewnątrz budynku), oraz sześć kamer tubowych (zainstalowanych na zewnątrz budynku). Stanowisko do rejestracji i obserwacji obrazu mieściło się w pokoju – sekretariacie Szkoły. Bieżąca obserwacja zdarzeń z monitoringu w celu zapewnienia bezpieczeństwa uczniów w budynku i na terenie przyszkolnym oraz utrwalanie obrazu na nośniku zewnętrznym, została przypisana przez Dyrektora w zakresach czynności dwóm pracownikom Szkoły, tj. kierownikowi gospodarczemu (który przyjął swój zakres obowiązków do realizacji 1 czerwca 2010 r.) oraz sekretarzowi (który przyjął go do wiadomości 1 sierpnia 2010 r.). Faktycznie pracownicy ci nie mieli jednak możliwości na bieżąco obserwować na ekranie monitora obrazów zdarzeń przesyłanych przez kamery monitoringu, albowiem wykonywali szereg innych zadań, które zostały im przypisane w zakresach ich obowiązków. Sekretarz Szkoły oprócz obserwacji obrazu był m.in. odpowiedzialny za wykonywanie 36 innych zadań, w tym m.in. za: prowadzenie sekretariatu, prowadzenie spraw uczniowskich i spraw kadrowych pracowników, natomiast kierownik gospodarczy za wykonywanie 56 innych zadań, w tym m.in.: za właściwe zabezpieczenie stanu sanitarno-higienicznego oraz przeciwpożarowego budynku Szkoły (w tym m.in.: prowadzenie spraw związanych z dostawami, usługami, przygotowywaniem i prowadzeniem rejestrów umów), za gospodarowanie majątkiem trwałym (w tym m.in.: prowadzenie spraw związanych z planowaniem i realizacją prac i zakupów remontowych i inwestycyjnych, prowadzenie i przechowywanie ksiąg inwentarzowych), za prowadzenie niektórych spraw kadrowych (w tym m.in.: opracowywanie planów urlopów, sporządzanie zakresów czynności dla pracowników, prowadzenie ewidencji wyjść służbowych), za prowadzenie

innych spraw bieżących (w tym m.in.: planowanie i dokonywanie zakupów, pobieranie i rozliczanie należności za obiady czy przeprowadzanie inwentaryzacji). Poprzednio, tj. w okresie od 12 grudnia 2007 r., tj. od dnia zainstalowania systemu monitoringu w Szkole do dnia 1 czerwca 2010 r. obsługa systemu monitoringu i obserwacja obrazu z kamer nie była przypisana w zakresach czynności pracowników Szkoły.

Zapis i archiwizacja nagrań odbywała się na dysku twardym o pojemności 500 GB, a od 26 kwietnia 2016 r. na dysku twardym o pojemności 1 TB, zamontowanym w rejestratorze. Czas przechowywania nagrań w rejestratorze wynosił pięć dni i był uzależniony od nasilenia ruchu i pojemności dysku twardego. Po upływie pięciu dni (w zależności od nasilenia ruchu) dane zarejestrowane w systemie monitoringu były automatycznie kasowane wraz z napływem nowych nagrań. Po zamontowaniu w dniu 26 kwietnia 2016 r. nowego dysku twardego czas przechowywania nagrań w rejestratorze wydłużył się i wynosił ok. 24 dni (w zależności od nasilenia ruchu).

(dowód: akta kontroli str. 8-14, 180-232 i 327-330)

2. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że obserwacja obrazu z 16 kamer na jednym monitorze (ekranie podzielonym na 16 części), była w badanym okresie prowadzona w sposób doraźny, ze względu na brak możliwości zatrudnienia pracownika do stałej obserwacji obrazu i obsługi szkolnego systemu monitoringu wizyjnego. Poinformowała, że w przypadku zaobserwowania negatywnych zdarzeń na ekranie monitora, system powiadamiania był analogiczny, jak w obowiązujących w Szkole procedurach reagowania w sytuacjach trudnych. Wyjaśniła, że system powiadamiania o zdarzeniach i szybkie interwencje podejmowali nauczyciele i pracownicy Szkoły pełniący dyżury podczas przerw międzylekcyjnych. Na bieżąco reagowali na zdarzenia, podczas których dochodziło, m.in. do: dewastacji mienia, konfliktów czy przemocy fizycznej lub słownej. W przypadku zaistnienia takich zdarzeń problemy były rozwiązywane podczas pełnionych dyżurów lub informację przekazywano wychowawcom klas, pedagogowi szkolnemu lub Dyrektorowi. Monitoring wizyjny był wykorzystywany, jako środek pomocniczy w celu: ustalenia sprawcy i przebiegu zdarzenia, sprawdzenia dyscypliny pracy nauczycieli, wsparcia Policji w przypadku, gdy przebieg zdarzenia został zarejestrowany przez kamery monitoringu czy wypraszania osób postronnych z terenu Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 134 i 154)

3. Zasady obsługi i korzystania z monitoringu wizyjnego w Szkole, w tym dostępu do nagrań i sposobu ich przechowywania zostały po raz pierwszy ustalone przez Dyrektora w dniu 1 grudnia 2010 r., tj. po upływie trzech lat od chwili uruchomienia w Szkole systemu monitoringu wizyjnego. Określono w nich, m.in. że „dostęp do nagrań mają pracownicy obsługi kancelarii Szkoły. Utrwalenia obrazu na nośniku zewnętrznym i zabezpieczenia nagrań dokonuje sekretarz, kierownik gospodarczy lub inny pracownik za zgodą Dyrektora Szkoły. Obraz zdarzeń świadczący o naruszeniu Statutu utrwalą się na nośniku zewnętrznym i przechowuje przez okres nie krótszy niż 30 dni i nie dłuższy niż 60 dni, po czym zostaje on zniszczony”. W dniu 27 kwietnia 2016 r. Dyrektor Szkoły ustaliła regulamin funkcjonowania monitoringu wizyjnego w Szkole⁹. W regulaminie tym określiła, m.in.: zasady funkcjonowania, miejsca instalacji kamer, zasady rejestracji obrazu, sposoby zabezpieczenia nagrań a także

⁹ Zarządzenie Nr 12 2015/2016 Dyrektora Szkoły z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ustalenia Regulaminu funkcjonowania i monitoringu wizyjnego w Szkole.

zasady udostępniania zgromadzonych danych o zdarzeniach. W dniu 28 kwietnia 2016 r. założona została ewidencja osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w zbiorze danych nr 50 pt. „Monitorig wizyjny”. Według przedmiotowej ewidencji dostęp do nagrań monitoringu mieli: wicedyrektor, sekretarz, kierownik gospodarczy i dwóch nauczycieli informatyki Szkoły. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że zasady obsługi i korzystania z monitoringu ustaliła dopiero w grudniu 2010 r., ponieważ wcześniej okres od czasu uruchomienia systemu (tj. od 2007 r. do 30 listopada 2010 r.) traktowano, jako okres pilotażowy, mający na celu sprawdzenie użyteczności i przydatności systemu. Poinformowała, że „w dotychczasowej praktyce w Szkole nie były tworzone kopie nagrań z systemu monitoringu wizyjnego na nośniku zewnętrznym”.

(dowód: akta kontroli str. 54, 159-171, 184-185 i 327-330)

4. Na dzień 31 maja 2016 r. w skład szkolnego systemu monitoringu wizyjnego wchodziło 16 kamer (nieobrotowych). Kamery kopułkowe wewnątrz budynku zainstalowane były na korytarzach szkolnych i skierowane były na: wejście do gabinetu Dyrektora i sali lekcyjnej nr 17; wejście do budynku Szkoły od strony południowej; wejście do pokoju nauczycielskiego, stołówki i sali lekcyjnej nr 8; wejście do biblioteki i szatni dla uczniów udających się na zajęcia wychowania fizycznego; wejście do sali lekcyjnej nr 4; wejście główne i wejście do pomieszczenia dozorcówni, wejście do kancelarii i sal lekcyjnych nr 1 i 2; wejście do pomieszczenia głównej księgowej i sali lekcyjnej nr 9; wejście do gabinetu pielęgniarki szkolnej i wyjście ewakuacyjne od strony północnej. Jedna kamera, która zainstalowana była wewnątrz budynku skierowana była na zewnątrz budynku i przekazywała obraz z wnęki znajdującej się od strony wschodniej budynku Szkoły i częściowo obraz boiska szkolnego.

Kamery tubowe na zewnątrz budynku zainstalowane były na elewacji budynku Szkoły i skierowane były na elewację budynku od stron: północnej, południowej, wschodniej i zachodniej; wejście główne do budynku oraz na plac zabaw.

W Szkole nie było zainstalowanych kamer w pomieszczeniach, w których odbywały się zajęcia dydaktyczne (np. w klasach lekcyjnych, sali gimnastycznej czy świetlicy), a także w pomieszczeniach sanitarnych (łazienkach, toaletach, ubikacjach itd.).

W trakcie przeprowadzanych w latach 2007-2015 przez Szkołę badań ankietowych nie pytano uczniów, nauczycieli i rodziców, czy i gdzie powinny zostać zainstalowane kamery monitoringu wizyjnego w Szkole. Pytano, natomiast m.in. o to czy uczniowie czują się bezpiecznie oraz jakiego rodzaju zagrożenia identyfikują w Szkole.

W trakcie niniejszej kontroli NIK przeprowadziła badanie ankietowe wśród nauczycieli zatrudnionych w Szkole oraz wśród uczniów klas V dotyczące bezpieczeństwa i funkcjonującego w Szkole systemu monitoringu wizyjnego. Ankietę wypełniło 40 spośród 46 nauczycieli (87%) oraz 69 spośród 90 uczniów tych klas (76,7%). W ankiecie na pytanie czy chciałbyś uczestniczyć w podejmowaniu decyzji o rozmieszczeniu kamer monitoringu szkolnego 38, tj. 55,1% uczniów, którzy wzięli udział w badaniu odpowiedziało, że tak. Również nauczyciele wskazywali, że chcieliby uczestniczyć w procesie projektowania szkolnego systemu monitoringu. W przedmiotowym badaniu sześciu spośród 40 nauczycieli odpowiedziało, że nie wie gdzie są rozmieszczone w Szkole aktywne kamery monitoringu, a dziewięciu, że nie zna obszaru obserwowanego przez poszczególne kamery.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w 2007 r. dwie pierwsze kamery zainstalowano zgodnie z wymogami Rządowego programu pn. „Monitoring wizyjny w szkołach i placówkach”, tj. przy wejściu i wyjściu głównym z budynku Szkoły. W kolejnej fazie rozbudowy w 2009 i 2011 roku wykorzystano, natomiast obserwacje i informacje pozyskane w czasie rozmów z nauczycielami, rodzicami, uczniami i pracownikami odpowiedzialnym za utrzymanie czystości i porządku na terenie Szkoły. Dyrektor poinformowała, że instalując kamery brano również pod uwagę fakt, że przeważająca liczba okien znajduje się na parterze, co narażało Szkołę na włamania oraz fakt, że budynek posiada liczne wnęki i zakamarki, które wykorzystywane były przez osoby postronne do gromadzenia się, palenia papierosów, picia alkoholu i częstego niszczenia elewacji. Wyjaśniła, że przyjęła z zaskoczeniem wyniki ankiety, tj. że sześciu nauczycieli nie wie gdzie są rozmieszczone kamery monitoringu, a niektórzy nie znają obszaru obserwowanego przez poszczególne kamery. Poinformowała, że na najbliższym posiedzeniu Rady Pedagogicznej ponownie zostaną omówione zasady funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rozmieszczenie kamer i obszaru obserwowanego.

(dowód: akta kontroli str. 155, 162-164, 180-182, 233-273 i 327-330)

5. W latach 2007-2015 koszty budowy, rozbudowy i funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu wynosiły ogółem 30,8 tys. zł, z tego 14,7 tys. zł wydatkowano w 2007 r. na budowę, 13,8 tys. zł w 2009 i 2011 roku na rozbudowę i 2,3 tys. zł (średnio 300 zł rocznie) na bieżące funkcjonowanie tego systemu. Na bieżące koszty funkcjonowania systemu składały się koszty zużycia energii elektrycznej (średnio ok. 2 kW dziennie).

(dowód: akta kontroli str. 184-185, 200-204, 210-211 i 324)

6. W Szkole w badanych latach nie była prowadzona ewidencja pracy kamer/systemu monitoringu, w celu odnotowania np. usterek, przeglądów czy czyszczenia kamer. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że od chwili zainstalowania systemu, tj. od 2007 r. ewidencja taka nie była prowadzona, ponieważ system działał sprawnie i nie było żadnych napraw czy przeglądów, a drobne usterki czy mycie kamer było realizowane przez pracowników Szkoły. W dniu oględzin systemu monitoringu (tj. 15 kwietnia 2016 r.), stwierdzono jednak, że dwie kamery nr 10 i 13 były niesprawne, tj. brak było na ekranie monitora obrazu z ww. kamer. Zakłócenie to wg Dyrektora Szkoły nastąpiło w dniu 8 kwietnia 2016 r. i zostało usunięte w dniu 18 kwietnia 2016 r. przez nauczyciela informatyki a Szkoła nie poniosła z tego tytułu żadnych kosztów. W dniu oględzin wszystkie kamery były czyste, a przesyłany obraz był bardzo dobrej jakości (tj. był w rozdzielczości wystarczającej do identyfikacji osób).

(dowód: akta kontroli str. 155, 180-182 i 219-231)

7. Uczniowie, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, wskazywali, że obecność kamer szkolnego systemu monitoringu miała wpływ na ich zachowanie w Szkole. Odpowiedzi, że zawsze udzieliło - 18 uczniów (26%), przynajmniej czasami - 20 uczniów (29%), nigdy nie myślą o zainstalowanych kamerach - 31 uczniów (45%). Na pytanie czy twoim zdaniem funkcjonowanie systemu monitoringu w Szkole miało wpływ na:
 - ilość popisanych ścian - odpowiedzi na tak udzieliło 41 uczniów (59,4%), natomiast na nie 28 (40,6%);
 - bójki w szkole - odpowiedzi na tak udzieliło 39 uczniów (56,5%), natomiast na nie 30 (43,5%);

- kradzieże - odpowiedzi na tak udzieliło 50 uczniów (72,5%), natomiast na nie 19 (27,5%);
- wyłudzenia - odpowiedzi na tak udzieliło 41 uczniów (59,4%), natomiast na nie 28 (40,6%).

Nauczyciele, uczestniczący w badaniu ankietowym wskazywali, że szkolny system monitoringu jest skutecznym narzędziem pozwalającym zwalczyć problemy wychowawcze. Odpowiedzi, że tak udzieliło - 29 nauczycieli (72,5%), nie - czterech (10%), nie mam zdania – siedmiu (17,5%). Na pytanie czy fakt funkcjonowania szkolnego systemu monitoringu wpływał na społeczność szkolną odpowiedzi, że tak udzieliło - 34 nauczycieli (85%), nie – trzech (7,5%), nie mam zdania – trzech (7,5%). Nauczyciele, którzy udzielił pozytywnej odpowiedzi na ww. pytanie wskazali, że system monitoringu wymuszał wśród uczniów pożądane zachowania (18), uczniowie w obszarach monitorowanych byli spokojniejsi (11), zapewniał poczucie bezpieczeństwa (czterech), wpływał, na jakość wykonywanych obowiązków przez nauczycieli (jeden). Aż 33 nauczycieli (82,5%) wskazało, że szkolny system monitoringu wpłynął na sposób wykonywania przez nich obowiązków w zapewnieniu bezpieczeństwa w Szkole. Tylko siedmiu nauczycieli (17,5%) było odmiennego zdania.

Dyrektor wyjaśniła, że w Szkole prowadzona była analiza skuteczności funkcjonowania systemu monitoringu, lecz nie zostało to udokumentowane w formie pisemnej. Poinformowała, że efektem tej analizy było m.in. uwzględnienie przy lokalizowaniu kolejnych kamer, miejsc szczególnie narażonych na występowanie w Szkole zdarzeń negatywnych.

(dowód: akta kontroli str. 156 i 266-273)

8. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że efektem prowadzonych analiz skuteczności działania systemu monitoringu wizyjnego w Szkole, było zainstalowanie w kolejnych etapach rozbudowy systemu, kamer kolorowych o większej rozdzielczości umożliwiających identyfikację osób i poprawienie jakości obrazu, a także zamontowanie w dniu 28 kwietnia 2016 r. w rejestratorze dysku twardego o większej pojemności (1 TB), co umożliwiło wydłużenie czasu nagrań do 14 dni (w zależności od natężenia ruchu).

(dowód: akta kontroli str. 156)

9. W Szkole nie była prowadzona ewidencja skuteczności systemu monitoringu na potrzeby jego ewaluacji. W prowadzonym Rejestrze wykorzystania zapisów monitoringu wizyjnego z kamer CCTV, dokonano w badanym okresie tylko czterech wpisów, podczas gdy w tym samym czasie w szkolnym Rejestrze wypadków odnotowano 69 zdarzeń, z tego, 31 miało miejsce na korytarzach szkolnych i na placu zabaw, tj. w miejscach objętych monitoringiem szkolnym. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że do Rejestru wykorzystania zapisów monitoringu wpisywano tylko zdarzenia utrwalone na nośnikach zewnętrznych, które udostępniane były Policji. Poinformowała, że system monitoringu był jednak pomocny: w dwukrotnym ustaleniu sprawców kradzieży telefonu komórkowego pozostawionego na korytarzu; w ustaleniu przebiegu zdarzeń w konflikcie pomiędzy kolegami; w podjęciu działań wychowawczych we współpracy z rodzicami; w zapobieganiu niebezpiecznym zachowaniom na boisku i na placu zabaw. Ww. wyjaśniła, że w wielu wypadkach reakcja na zachowania naganne zaobserwowane z kamer monitoringu zbiegała się w czasie z bezpośrednią i szybką interwencją nauczycieli pełniących dyżury w czasie przerw międzylekcyjnych na korytarzach szkolnych.

(dowód: akta kontroli str. 55-56, 133, 156 i 276-289)

10. W badanym okresie uczniowie, rodzice lub opiekunowie nie zwracali się do Dyrektora Szkoły o udostępnienie im zapisów (nagrań) szkolnego systemu monitoringu.

(dowód: akta kontroli str. 327-330)

11. W latach 2007-2015 Szkoła trzy razy udostępniała nagrania z monitoringu Komendzie Miejskiej Policji w Chełmie. Było to: 13 października 2011 r., 26 grudnia 2012 r., 14 grudnia 2015 r. i dotyczyło nagrań z dnia: 5 października 2011 r. (zderzenie dwóch samochodów na parkingu osiedlowym znajdującym się poza terenem Szkoły), 20 stycznia 2012 r. (włamanie do sali lekcyjnej) i 14 stycznia 2015 r. (pożar samochodu na parkingu osiedlowym znajdującym się poza terenem Szkoły).

Straż Miejska lub inne służby w badanym okresie nie zwracały się do Szkoły o udostępnienie im nagrań szkolnego systemu monitoringu.

(dowód: akta kontroli str. 55-59 i 141-142)

12. Według informacji Komendanta Miejskiego Policji w Chełmie, w latach 2011-2015 na terenie Szkoły doszło do dwóch przestępstw, tj. kradzieży telefonu komórkowego oraz uszkodzenia mienia. W przypadku kradzieży telefonu, monitoring szkolny przyczynił się do ustalenia sprawcy i odzyskania skradzionego telefonu, natomiast w przypadku uszkodzenia mienia, zdarzenie miało miejsce poza zasięgiem kamer monitoringu. Komendant poinformował, że „KMP Policji nie dysponuje danymi dot. przestępstw popełnionych na terenie Szkoły w latach 2007-2009, gdyż zostały one już zarchiwizowane i znajdują się w archiwach zakładowych Komendy Miejskiej Policji, Prokuratury Rejonowej oraz Sądu Rejonowego w Chełmie”.

Budowa (w 2007 r.) i rozbudowa (w 2009 i 2011 roku) systemu monitoringu o kolejne kamery, nie miała w zasadzie wpływu na liczbę zaistniałych w latach 2007-2015 zdarzeń na terenie Szkoły. W poszczególnych latach badanego okresu liczba wypadków (ogółem 69) zmieniała się i wynosiła: siedem w roku szkolnym 2007/2008, dziewięć - 2008/2009, osiem - 2009/2010, sześć - 2010/2011, jedenaście - 2011/2012, osiem - 2012/2013, jedenaście - 2013/2014, pięć - 2014/2015 i cztery - 2015/2016 (do 31 maja).

Według Dyrektora system monitoringu poprawił jednak poziom bezpieczeństwa na terenie Szkoły. W opinii uczniów, rodziców i nauczycieli, wyrażonej podczas dyskusji w ogólnoszkolnej debacie pt. „Razem przeciw agresji i przemocy”, która miała miejsce w lutym 2015 r., obecność szkolnego systemu monitoringu dyscyplinowała i ograniczała występowanie zachowań negatywnych. Stanowiła też ochronę interesów osób poszkodowanych, które mogły liczyć na szybkie wykrycie i ukaranie sprawcy. Poinformowała, że od czasu zainstalowania kamer na zewnątrz budynku, nie odnotowano niszczenia elewacji i urządzeń znajdujących się na boisku szkolnym i na placu zabaw, a także włamań do pomieszczeń Szkoły. Zmniejszyła się także liczba osób postronnych na terenie Szkoły i sposób ich zachowania. Wcześniej gromadząca się młodzież na boisku, placu zabaw, zakamarkach i wnękach znajdujących się wokół budynku Szkoły utrudniała pracę i zakłócała spokój okolicznym mieszkańcom.

W badaniu ankietowym 68 uczniów klas V odpowiedziało, że czuje się bezpiecznie na terenie Szkoły. Tylko jeden uczeń odpowiedział, że często czuje się zagrożony w Szkole podając, jako przyczynę zaczepki i popychania przez grupę uczniów z klasy lub z równoległej.

Natomiast nauczyciele, którzy wypełnili ankietę, wskazywali, że system monitoringu wizyjnego spełnia ważną funkcję w zapewnieniu bezpieczeństwa w Szkole. Wskazywali najczęściej funkcję prewencyjną (33 nauczycieli),

pomocną w ustaleniu przebiegu zdarzenia (40), pomocną w ustaleniu sprawcy zdarzenia (30), oraz nadzoru nad pracownikami Szkoły (dziewięciu).

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że uczniowie odnosząc się do działań podejmowanych przez Szkołę w celu poprawy bezpieczeństwa najlepiej oceniają jednak skuteczność: dyżurów nauczycieli w czasie przerw międzylekcyjnych (85%), realizowanych programów profilaktycznych (80%), pogadek prewencyjnych z funkcjonariuszami Policji (73%) oraz funkcjonowanie monitoringu wizyjnego w Szkole (62%).

(dowód: akta kontroli str. 141-142, 156 i 266-273)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że Szkoła nie zapewniła optymalnej skuteczności szkolnego systemu monitoringu wizyjnego. Szkoła korzystała z systemu monitoringu głównie do odtwarzania przebiegu zdarzeń (funkcja dowodowa), nie wykorzystując go do przeciwdziałania zdarzeniom w czasie bieżącym.

Monitoring wizyjny, jako spójny element systemu zapewnienia bezpieczeństwa w Szkole, powinien służyć obok dyżurów pełnionych przez pracowników Szkoły, do zapewnienia bieżącego bezpieczeństwa na terenie Szkoły. W tym celu, przynajmniej podczas przerw międzylekcyjnych powinien mieć zapewnioną bieżącą obsługę (obserwację obrazów z kamer). Ponadto, celem zapewnienia pewności i jednolitości zachowania osób dokonujących obserwacji winny zostać opracowane zasady postępowania w przypadku zaobserwowania niepożądanego zdarzenia (ujęte np. w procedurach dotyczących wystąpienia na terenie Szkoły sytuacji kryzysowych).

Okres przechowywania nagrań na dysku rejestratora, wynoszący zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Szkoły 14 dni, zdaniem NIK może ograniczać funkcję dowodową systemu. Szkoła wprowadzi archiwizuje niektóre zdarzenia na zewnętrznym nośniku, jednak dotyczyło to zdarzeń naruszających statut, o których Szkoła powzięła wiedzę. Mając na uwadze fakt, że o nagrania z monitoringu mogą wystąpić organy uprawnione, zdaniem NIK okres ich przechowywania w pamięci rejestratora jest zbyt krótki.

Ocena częściowa

Szkolny system monitoringu zapewniał obserwację oraz nagrywanie obrazu z kamer miejsc uznanych w drodze badania za najbardziej narażone na wystąpienie niepożądanych zdarzeń. System utrzymywany był w dobrym stanie technicznym oraz posiadał dobre parametry. Nie zoptymalizowano jednak skuteczności systemu monitoringu wizyjnego w ramach dostępnych środków, poprzez zapewnienie bieżącej obserwacji zdarzeń w czasie najwyższego prawdopodobieństwa ich wystąpienia tj. podczas przerw międzylekcyjnych, jak również nie opracowano zasad postępowania w przypadku zaobserwowania przy pomocy monitoringu wizyjnego, w czasie bieżącym, zdarzeń niepożądanych.

Zapewnienie zgodności prowadzenia systemu monitoringu wizyjnego z obowiązującymi przepisami prawa

Opis stanu
faktycznego

1. Szkoła została oznaczona tabliczkami informacyjnymi z napisem „Obiekt Monitorowany”. Zostały one zamieszczone na frontowych ścianach budynku Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 180-182 i 219-230)

2. Dyrektor Szkoły dokonała zgłoszenia zbioru danych osobowych o nazwie „Monitoring wizyjny” do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych w dniu 29 kwietnia 2016 r., tj. w trakcie trwania kontroli NIK.
(dowód: akta kontroli str. 156-157, 174-179 i 183-194)
3. Dyrektor Szkoły w dniu 27 kwietnia 2016 r., ustaliła Regulamin funkcjonowania monitoringu wizyjnego w Szkole. W regulaminie tym m.in. określiła cele i zadania monitoringu, miejsca zainstalowania kamer, zasady rejestracji obrazu oraz zasady udostępniania nagrań. W załączniku nr 1 do Regulaminu określiła wzór wniosku o udostępnienie nagrań z monitoringu. W tym samym dniu aneksem Nr 2 do Regulaminu polityki bezpieczeństwa w rozdziale II § 3.1 do wykazu zbiorów danych osobowych w Szkole (do 27 kwietnia 2016 r. było to 49 zbiorów) dodała zbiór nr 50 pn. „Monitoring wizyjny”. W dniu następnym, tj. 28 kwietnia 2016 r. Dyrektor upoważniła pięciu pracowników Szkoły (wicedyrektora, sekretarza, kierownika gospodarczego i dwóch nauczycieli informatyki) do przetwarzania danych osobowych gromadzonych w zbiorze danych pn. „Monitoring wizyjny”. Jednocześnie zobowiązała ww. osoby do zachowania tajemnicy o zgromadzonych w ww. zbiorze danych osobowych. Poprzednio, tj. w okresie od 1 grudnia 2010 r. do 26 kwietnia 2016 r. zasady wykorzystania zapisu monitoringu wizyjnego w Szkole były określone przez Dyrektora w załączniku do Programu wychowawczego Szkoły. Dyrektor wyznaczyła Administratora Bezpieczeństwa Informatycznego (ABI) oraz Administratora Systemu Informatycznego (ASI), którymi od lipca 2006 r. byli pracownicy Szkoły, tj. odpowiednio kierownik gospodarczy i nauczyciel informatyki. W zakresach obowiązków tych pracowników było, m.in.: podejmowanie odpowiednich działań w celu właściwego zabezpieczenia danych gromadzonych w systemach informatycznych; przeciwdziałanie dostępowi osób niepowołanych do systemów, w których przetwarzane były dane osobowe; prowadzenie ewidencji osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych, a także badanie ewentualnych naruszeń ochrony danych osobowych i sporządzanie odpowiednich raportów z naruszenia bezpieczeństwa danych osobowych. Nie dokonano jednak zgłoszenia ABI do rejestru ABI prowadzonego przez GIODO.
(dowód: akta kontroli str. 23-54, 109-132 i 159-171)
4. Ewidencja osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w zbiorze pod nazwą „Monitoring wizyjny”, była prowadzona w Szkole od dnia 28 kwietnia 2016 r., tj. dzień po uwzględnieniu zbioru pn. „Monitoring wizyjny” w wykazie zbiorów danych osobowych przetwarzanych w Szkole. Ewidencja ta zawierała: imię i nazwisko osoby upoważnionej, stanowisko służbowe, zakres oraz datę nadania i ustania upoważnienia. Poprzednio, tj. w okresie od 10 lipca 2006 r. do 27 kwietnia 2016 r. była prowadzona przez ABI ewidencja osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w systemach informatycznych Szkoły, lecz nie było w niej wyodrębnionego zbioru danych z monitoringu wizyjnego.
(dowód: akta kontroli str. 107-130 i 166-172)
5. Procedury udostępniania nagrań z monitoringu były określone przez Dyrektora Szkoły w dokumencie z dnia 1 grudnia 2010 r. pn. „Zasady wykorzystania zapisu monitoringu wizyjnego z kamer CCTV w Szkole”, który stanowił załącznik do Programu wychowawczego Szkoły obowiązującego w latach 2000-2015. Od 27 kwietnia 2016 r. procedury te zostały określone w Regulaminie funkcjonowania monitoringu wizyjnego w Szkole. W załączniku nr 1 do ww.

Regulaminu określono m.in. wzór wniosku o udostępnienie nagrania z monitoringu wizyjnego. Poprzednio, tj. w latach 2007-2010 sprawy związane z udostępnianiem nagrań z monitoringu innym osobom lub instytucjom nie były uregulowane przez Dyrektora Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 54 i 160-165)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor Szkoły w latach 2007-2015, jako administrator danych, nie dokonała zgłoszenia zbioru danych osobowych z prowadzonego monitoringu wizyjnego do rejestracji Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych przed rozpoczęciem przetwarzania danych osobowych w tym zbiorze, co naruszało postanowienia art. 40 w związku z art. 46 ust 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych¹⁰. Zgłoszenia przedmiotowego zbioru danych dokonano w trakcie kontroli NIK w dniu 29 kwietnia 2016 r.

Dyrektor wyjaśniła, że w latach 2007-2015 nie zgłosiła ww. zbioru danych do rejestracji GIODO z powodu braku uregulowań przedmiotowych zagadnień w obowiązujących przepisach prawa, oraz wątpliwości czy system monitoringu wizyjnego w Szkole jest zbiorem danych osobowych. Poinformowała, że w dniu 29 kwietnia 2016 r. po ponownym przeanalizowaniu przepisów ustawy o ochronie danych osobowych i po przeprowadzeniu konsultacji z Wydziałem Oświaty UM Chełm dokonała zgłoszenia przedmiotowego zbioru danych do rejestracji GIODO.

(dowód: akta kontroli str. 156-157, 174-179 i 183-194)

2. W polityce bezpieczeństwa, w wykazie zbiorów danych osobowych nie uwzględniono zbioru danych osobowych z monitoringu wizyjnego oraz nie wykazano programów zastosowanych do przetwarzania tych danych, co było niezgodne z § 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych¹¹.

(dowód: akta kontroli str. 23-54, 109-132 i 159-171)

3. Nie prowadzono ewidencji osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych w zbiorze monitoringu wizyjnego, wymaganego przepisami art. 36 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych.

(dowód: akta kontroli str. 107-130 i 166-172)

Powyższe nieprawidłowości usunięto w trakcie kontroli NIK.

Ocena częściowa

W Szkole stworzono środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych, a objęte zasięgiem kamer obszary obiektu zostały oznakowane tablicami informującymi o monitorowaniu. Szkoła dopełniła obowiązków dotyczących zbioru z monitoringu, jako zbioru danych osobowych (rejestracji, ujęcia w polityce bezpieczeństwa, prowadzenia ewidencji osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych), jednak uczyniono to dopiero w trakcie kontroli NIK, po powzięciu wiedzy, że zbiór z monitoringu stanowi zbiór danych osobowych, o którym mowa w ustawie o ochronie danych osobowych.

¹⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 2135 ze zm.

¹¹ Dz. U. Nr 100, poz. 1024.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹² kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie.

Lublin, dnia 20 lipca 2016 r.

Kontroler
Edward Szempruch
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

.....
Podpis

.....
Podpis

¹² Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677.